

Landskap: *Småland* Upptecknat av: *Janne Augustsson*
 Härad: *Lunnarbo* Adress: *Näs Göteryd*
 Socken: *Göteryd* Berättat av: *Benedikta Eliasson*
 Uppteckningsår: *1946* Född år *1832* i *Göteryd*

Innehåll: *Lärare och lärarinnor i
Göteryd i forna tider s. 1.*

Skolundervisningen för. s. 1-5.

På 1830 och 1840-talen fanns i Göteborg varken skolor eller skollärover varför barnen fingo lära sig läsa hemma eller också blevo de skickade till någon person några veckor som lärde dem att läsa. De flesta av dessa lärare kunde ej själva läsa eller skriva, mycket mindre lära andra. Den som mest anlätades i Jämskults rote som lärare var "schwarzaren" Johannes Andersson i Snäskult. Han brukade ha flera barn samtidigt och han var ej brutal som en del lärare för vara mot barnen. Han tog mest sin betalning i matvaror varför de föräldrar som hade barn hos honom fingo bära mat ett par gånger i veckan både till barnen och läraren. Den i "Mormors berättelser" om talade artilleristen Jöns Quick i Burhult född 1797 lärde barn att läsa och skriva fast det var mera tillfälligtvis. Till följd av sin stora förmåga att tala och tjuga kallades han allmänt för "Platrejössen" men även emellanåt för "Gjussrejössen".

Även han var snäll mot barnen och de som varit i några veckors skola hos honom skrevs rätt bra. Min farfars moder Wigits Lvenborg i Slagersköp lärde barn att läsa och skriva och de små pennningar som hon fick i betalning brukade hon förvara i en liten svarvad träask som ännu är i behåll och ägas av en ättling efter henne. På 1850-talet fanns det frivilliga skolor i bygden där en skol-lärare gick omkring och hade skola i stugorna några veckor och de barn som ville få vara med. När det sedan blev skolplikt för alla barn höllas flythande skolor i gårdarna och till lärare och lärarinnor antogs ibland personer som själva voro så okunniga och klent begåvade att de knappast kunde säga en mening rätt.

Den första lärarinnan som blev antagen i Götteryd var änkan Helena Larsdötter i Ljushult som var född 1818, och kallades "Skoleman"

Om hennes verksamhet som lärarinna eller "skole-
lemaster" och hennes metoder att lära barnen
läsa har det berättats mycket och jag har
hört en del ordstäv efter henne. När hon be-
rättade att hennes son Johan varit ute på spuljakt
på tjäder skedde det på följande sätt: "Min
Johan han hade en bösse med två vänstra
lause, i väntan så skän ni få höra, den hönen
hon var då så bra så, han var ute i skät,
i då" to i de näaste grenarna. i väntan så
skän ni få höra, brasmaleken han flöj."

En annan gång berättade hon: "Min Joan
han var att så bra så, han var fritt ljussatt
om dan och fritt träskottet om nätterna, i
då bästa han var ä att han var s--thuset i
köket."

Både hennes tal i allmänhet och hennes
tal vid undervisningen åstadkom löje hos åhörarna

En av de första skollärarna i Göteryd bitade
Lindkvist född 1833 och denne var en barnplä-
gare. De barn som hade svårt för att lära fästa
ärfilar eller pryglades med käpp så att de kunde
de få men av det under hela sin vistelse.

En pojke fick en så kraftig örfil att han blev
döv på örat för alltid. När barnen inte kunde
de svara som han ville hade han en kort bred
trästicka som han satte på ända emellan över-
och underkäken i barnets mun och barnet fick
sedan stå med vidöppet gap utan att kunna
svälja. Folket i huset där skolan hölls gjorde
dock slut på denna form av bestraffning.

Därefter kom det en lärare som hette Glalm
född 1825, men kallades Glalmen. Glalm lärde
rätt bra men även han var sträng och bru-
tal och slog mycket. Han skickade ut barnen
att själva hämta den käpp de skulle ha

stryk med och de flesta togo för dåliga kapp-
par så att de fingo gå om igen ut efter de
som var större. En gång när en pojke fått
gå flera gånger kom han till sist med en
stäng så lång att den knappast gick in i
stugan och han blev då utkörd på nytt.

En pojke som var dåligt begivad och hade svårt
för att lära blev utslagen i näsan nästan dagligen
av lärarna så att näsan blev på sned och van-
ställdt anriktet i hela hans livstid. Även
de lärare som kommo senare voro stränge
mot barnen men det blev senare bättre bär-
om ägan. De första skolhus som byggdes voro
attdelas för små för det stora barnantalet men
folket i bondgårdarna blevo glada när de
sluppo att hava skolarna i stugorna. De måste
för det mesta hava många skolbarn över mättnis-
na enär en del av dessa hade förlängt att gå hem.